

viatges

Família de kirguizistanesos.
Azerbaijanesos que passen l'estiu
guardant el bestiar en una yurta a
3000 m.

Àsia central,

la ruta de la seda

Núria **Pijaume** / Carles **Roch** / Brian **Holdgate** — Durant molts anys les repúbliques soviètiques de l'Àsia Central van estar bàsicament tancades als viatgers. Ara estan obertes, encara que no exactament de bat a bat. Tanmateix, amb una mica de preparació i uns petits detalls administratius —una carta d'invitació, una carta de suport, un visat i un permís— hom pot dirigir-se cap a la frontera amb unes certes possibilitats de ser admès. Cal dir que no estem parlant d'agafar el cotxe i conduir cap a la Jonquera. Ens trobàvem a Kashgar, on Marco Polo va descansar abans d'entrar cap al desert que és la porta de la Xina.

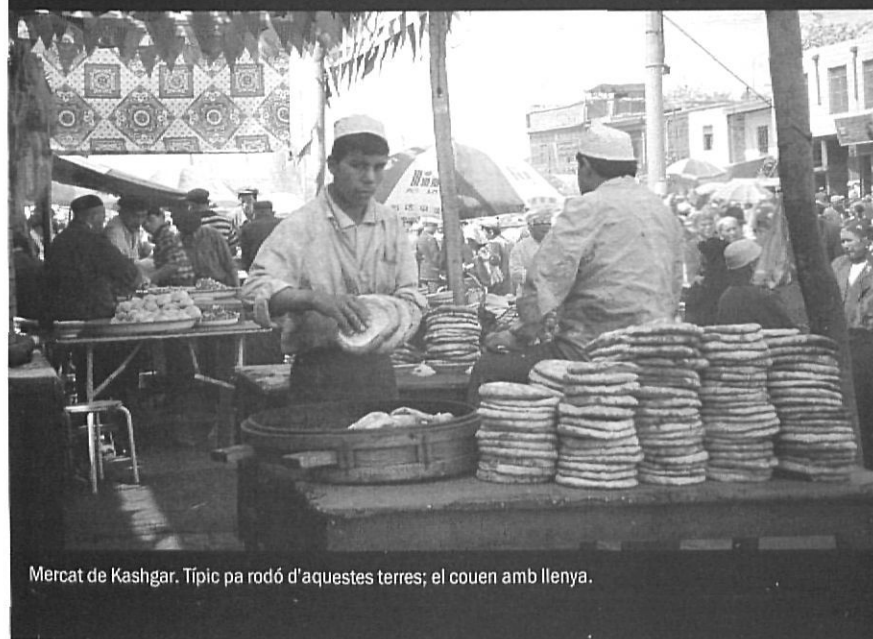
Kashgar és confortable. Els xinesos han construït una ciutat nova, amb amples avingudes, funcionals edificis de ciment, i una de les darreres estàtues de Mao de més de 15 m que han sobreviscut els nous temps. El vent, sec, fort, desprietat i carregat de sorra, bufa des del desert del Taklamakan (literalment, «qui hi entra, no en surt») i persegueix els xinesos en els seus amples bulevards. Sortosament, el Kashgar dels uigurs encara sobreviu al costat de la nova ciutat. Un laberint de carrers i carrerons ombrívols que giren i es regiren, tot trencant el vent i tapant el sol. Avis asseguts a les balconades amb les cames creuades, lluint barrets on llameguen els fils d'argent sobre un fons verd. Avis xarrupant te verd, fumejant, endolcit amb trossos de sucre cristal·litzat, tot sucant-hi pans rodons. Sobtadament, ja no ens trobem a la Xina, malgrat l'opinió contrària de Beijing. Avis que ens donen la benvinguda amb la mà dreta sobre el cor, tot dient «La

Mercat de Kashgar. Comerciant d'espècies tancant una venda.

Kashgar. Avis uigurs conversant i xarrupant te verd.

Mercat de Kashgar. Típic pa rodó d'aquestes terres; el couen amb llenya.

pau de Déu sigui amb vós». Mentre, els ocells canten des de totes les balconades i racons de la ciutat uigur.

El mercat dels diumenges a Kashgar ha estat el mercat més important de l'Àsia central durant segles. Al peu de les Tian-Shan (Muntanyes Celestials) i de l'extrem nord del Karakhorum hi trobeu uigurs, xinesos han, kirguizistanesos, baltis i caixmiris del Pakistan, uzbeks i russos. La prova per saber si l'ovella que voleu comprar és de bona qualitat és una bona *magrejada* al seu cul. Com més greix, més cara, ja que a les carnisseries es paga més que la carn. En venda vàrem trobar ovelles, cabres, cavalls, pollastres, galls de lluita (en un racó, amagats de les dones), ànecs, oques, i un únic camell. El mitjà de transport és l'antic i segur taxi-ase. No cal dir que no trobareu porc en aquestes terres islàmiques.

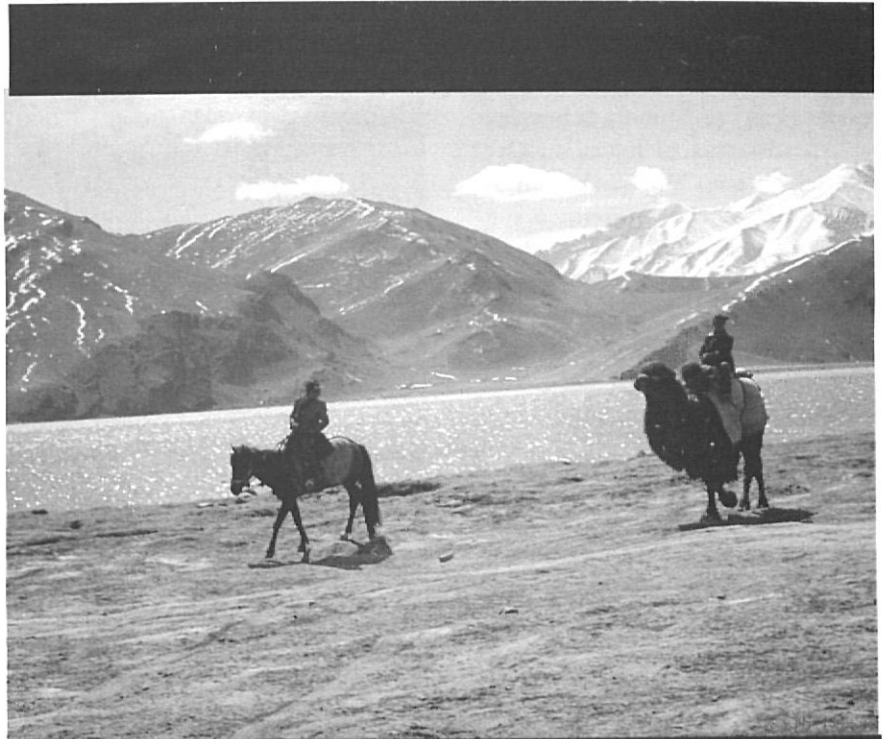
Altres articles que podeu trobar al mercat: teixits i teles de colors intensos i qualitats variables, estris de cuina, de la llar, pocions miraculoses i aspirines. Ganivets tradicionals i d'altres de més moderns. Barrets i vestits: de l'Orient i de l'Occident, dels anys 60 i directes de Londres. Neveres i ràdios. Fruits secs i fulards. Gàbies plenes d'ocells, i galledes plenes de peixos vius. I tot, tot, el que us podeu imaginar fet amb plàstic. Els vespres, al costat de la mesquita, tota la ciutat uigur s'hi concentra per ramblejar i tafanejar tot fent un mos: gelats, sopa de cap de cabra, ous fregits i meló.

Com ja hem dit, abans de sortir de casa vàrem aplegar tota la paperassa que ens pensàvem que ens caldria per creuar la frontera situada al Coll del Torugat: l'única frontera oberta entre Kirguizistan i la Xina. Pobres innocents! A més a més del nostre visat, carta d'invitació, carta de recolzament i un cotxe esperant-nos a dalt del Coll, ens va caldre un permís, dels xinesos, per accedir a aquesta frontera, suposadament oberta. Pagant Sant Pere canta, i en el dia acordat vam anar fins al pas fronterer, on arribàrem al mateix temps que dos autobusos plens de dones russes, carregades amb tot el plàstic que us podeu imaginar i encara més. Tot comprat al mercat de

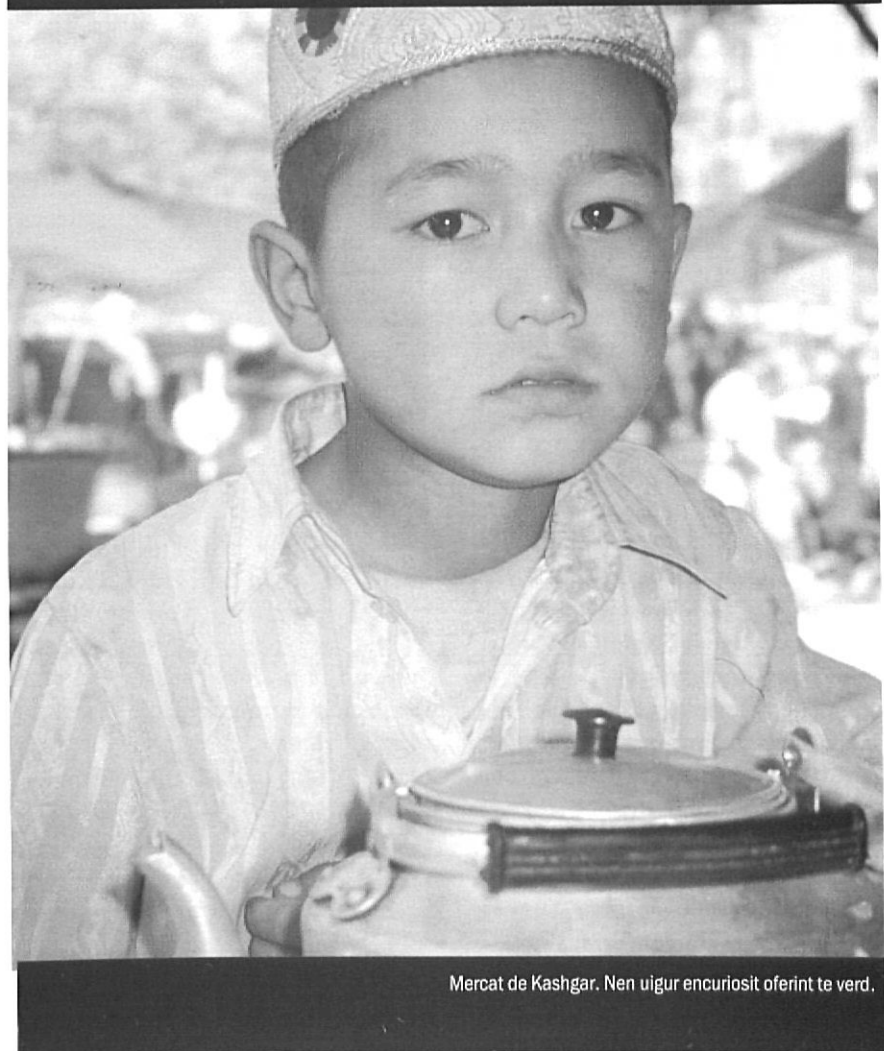
Kashgar, evidentment. Els xinesos varen aplicar la seva calma tradicional a la situació. Dues hores després de molta fressa i poca endreça vàrem aconseguir els tampons oficials en els nostres passaports, juntament amb el permís per apropar-nos a la frontera. En el Coll, tot nevant i amb fang arreu, vam trobar uns pobres soldats xinesos, malvestits i morts de fred que vigilaven la frontera cara a cara d'uns igualment malvestits i morts de fred soldats kirguizistanesos. Així, amb algun que altre fusell automàtic mig apuntant-nos, baixàrem del cotxe, caminàrem els cinquanta metres de terra de ningú i apropàrem al cotxe on hi havia el nostre nou guia, ben fortificat de vodka.

El més divertit ens esperava uns quants quilòmetres davant nostre: les duanes i control de passaports kirguizistanesos. Construïdes a l'època soviètica, i amb uns procediments burocràtics similars, proveeixen el visitant d'una experiència sobre com era la guerra freda en el seu millor moment. Aquesta duana és l'única obertura d'una triple tanca –una d'electricada– que separava l'antiga Unió Soviètica de la República Popular de la Xina. Després d'un parell d'hores de tràmits en uns edificis buits i glacials, vàrem rebre el darrer segell i signatura que ens va donar entrada, oficial, a l'Àsia central.

Del pas vàrem dirigir-nos cap a l'antic *caravanserai* de Tash Rabat. Situat a l'antiga ruta de les caravanes, enmig d'un paisatge grandios, Tash Rabat té tot el romanticisme que podeu esperar d'una de les parades obligatòries de la Ruta de la Seda. En aquest lloc, Marco Polo podria ben bé haver-hi passat una nit. És un edifici rectangular cobert amb voltes circulars, amb una gran sala central, un parell de calabossos, túnel secret i cambres laterals. La seva missió era idèntica a la dels antics hospitals que es troben en els Pirineus, això sí, amb les dimensions adaptades als camells en comptes de les mules, i un xic més fortificat. La imatge de la Núria corrent amb una nena, filla del vigilant del *caravanserai*, semblava treta de *The Sound of Músic*.

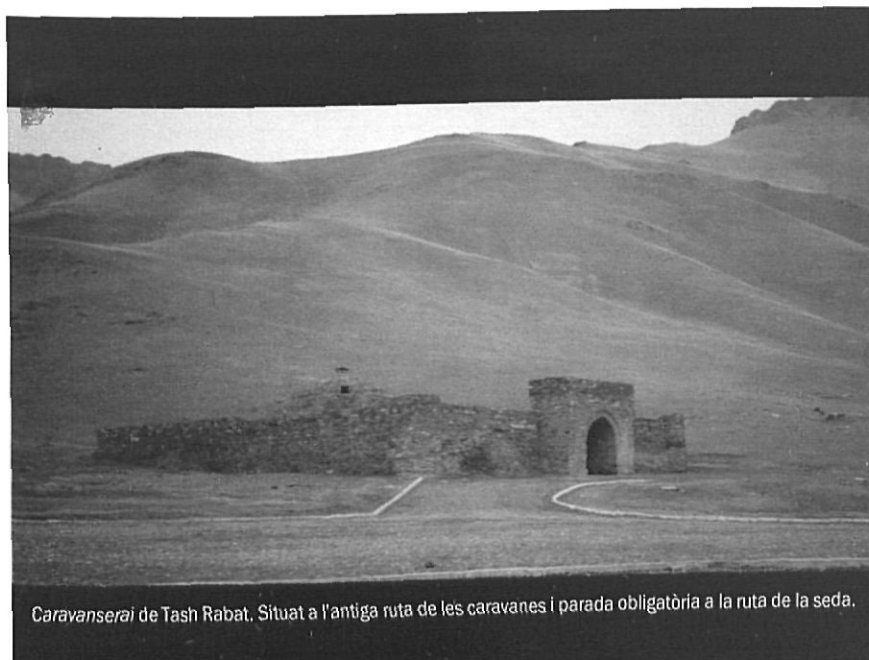

Coll del Torugat, 3700 m. Única frontera oberta entre Kirguizistan i Xina.

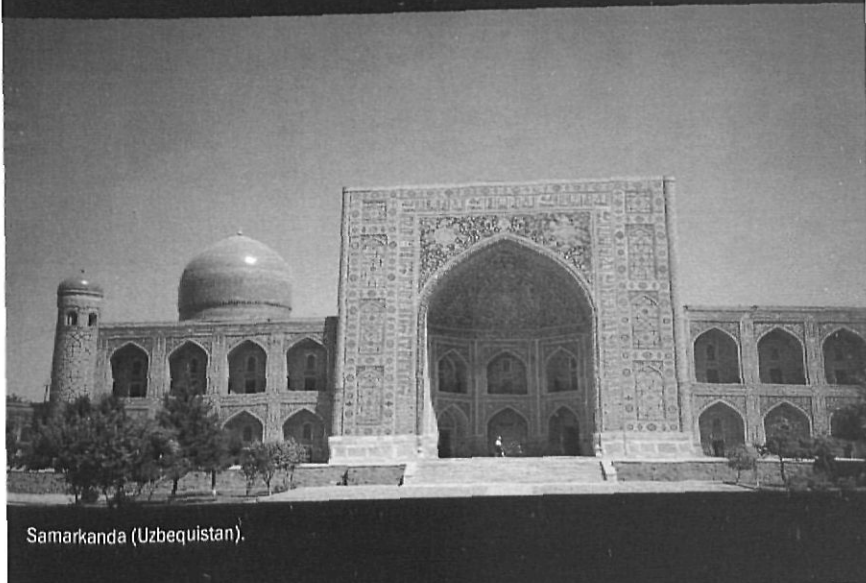

Mercat de Kashgar. Nen uigur encuriolit oferint te verd.

Caravanserai de Tash Rabat. Situat a l'antiga ruta de les caravanes i parada obligatòria a la ruta de la seda.

Samarkanda (Uzbequistan).

Festa nacional a Bishkek, capital del Kirguizistan. Dia de la Victòria contra l'Alemanya nazi.

La segona ciutat de la república és Os, a la Vall de Fergana, 500 km al sud, més enllà de la darrera carena del Tian-Shan occidental. No hi ha transport públic, ni gairebé carretera. Hi ha un tren, que va al nord, cap a Kazakhstan, després cap a l'oest, cap a l'Uzbequistan i després al sud, de nou cap a Kirguizistan. Massa fronteres vol dir massa suborns. Vàrem decidir d'anar per carretera sense canviar de país. Vàrem adreçar-nos cap a la central d'autobusos de Bishkek, on la policia ens va robar, molt educadament, uns quant dòlars, i la Núria i el Brian van fer la ronda dels taxis i autobusos. Vàrem riure davant d'ells mateix quan ens demanaven centenars de dòlars americans pel viatge. Encara no sabíem com hi aniríem, però teníem molt clar que no pagaríem el que ens demanaven. Tot preguntant-nos on aniríem a dormir aquella nit vam entrar en una cafeteria, perquè encara no havíem dinat. Mentre hi érem, un seguit de conductors van començar a desfilat per la nostra taula per oferir-nos de portar-nos, cada cop a un preu més raonable. A la fi, un noi que vivia a mig camí entre Bishkek i Os ens va proposar un preu que vàrem considerar just. Vàrem acceptar.

Així doncs, passades les sis de la tarda, vam agafar l'única carretera cap al sud. Després de la posta de sol vam arribar al coll principal de la carretera. De fet no era encara el coll. En aquest punt hi ha un túnel que travessa, a més de 3.000 m d'alçada, per sota del coll, que està a uns 4.000 m. El túnel malauradament està en un estat diguem-ne decrepít, i malgrat que el trànsit és important, només té un sol carril. Un parell de persones situades estratègicament a les dues entrades del túnel i connectades amb ràdios de l'època de Kruchev s'encarreguen de controlar el trànsit. Vàrem travessar el túnel sense cap entrebanc, i després d'un plat de sopa i uns ous fregits en una cafeteria de la carretera, el nostre conductor va voler fer una becaina. El Brian va agafar el cotxe i va conduir, per poder afegir un altre continent en el seu currículum automobilístic. Cap a les dues de la mati-

Interior d'una yurta o tenda de pastor.

Mercat d'Os, a la vall de Fergana (Kirguizistan).

nada vàrem arribar a Toktogul, el poble del nostre conductor, i com que el català del nostre conductor kirguizistanès no era gaire fluid, no podíem preguntar on fer nit. Sense gaire discussió, ens va portar a casa dels seus pares, on vam passar la nit, molt confortablement, al menjador. Una casa molt bonica, amb un jardí preciós. El seu pare és dentista, el germà gran economista, ell un enginyer industrial que es guanya quatre xavos conduint un taxi. Aquesta és l'antigament pròspera classe mitjana de l'època soviètica que ara fa la viu viu i sobreviu com pot.

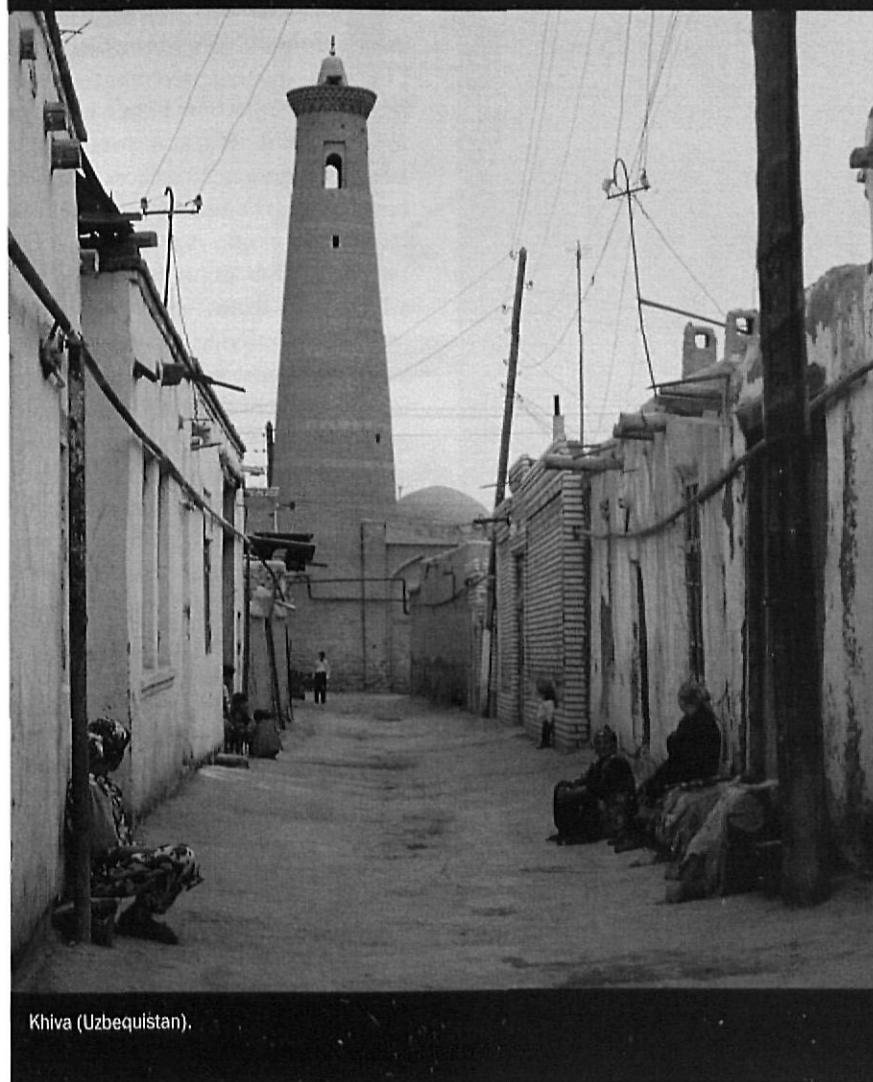
El dia següent el conductor i un amic seu ens van portar a la ciutat balneari de Jalal-Abad. En algun moment es van negar a parar el cotxe, ja que travessava camps d'opi. Gairebé arribant, la carretera es desviava cap a un corriol de terra. L'objectiu d'aquest corriol és no haver d'entrar dins del territori de l'actual Uzbequistàn. Sense cap mena d'incident vam arribar 200 km i sis hores més tard. En aquest moment, ben cansats i plens de pols després d'un dia dins el cotxe, enlloc de conduir-nos cap a un hotel, el conductor i el seu amic van pensar que era més important portar-nos cap a rentar el cotxe, una cerimònia força interessant que va durar més d'una hora.

La nostra darrera ciutat del Kirguizistan va ser Os. El més remarcable és que és més antiga que Roma. Malauradament per al viatger, l'arquitectura de l'època soviètica fa una mica difícil d'empassar-ho. Així sí, el seu mercat, meravellós i vibrant situat al llarg del riu, continua essent el seu encís més destacat, com ho ha estat en els darrers mil·lenis. Després de setmanes amb una dieta basada en pa i te, ens vam afartar de maduixes i *smetana* (creuament de mantega i iogurt). Per beure teníem Soviemka Xampanskaya, vi escumós a 150 pesetes l'ampolla, prou dolç com per plaure les nostres àvies.

Uns dies més tard vam caminar cap a la frontera amb Uzbequistàn. Malgrat l'exhibició de fusells automàtics no vam tenir cap problema per travessar-la. Només vam

Karakol (Kirguizistan). Homes amb els seus barrets típics i els seus còxos atroïnats.

Khiva (Uzbequistàn).

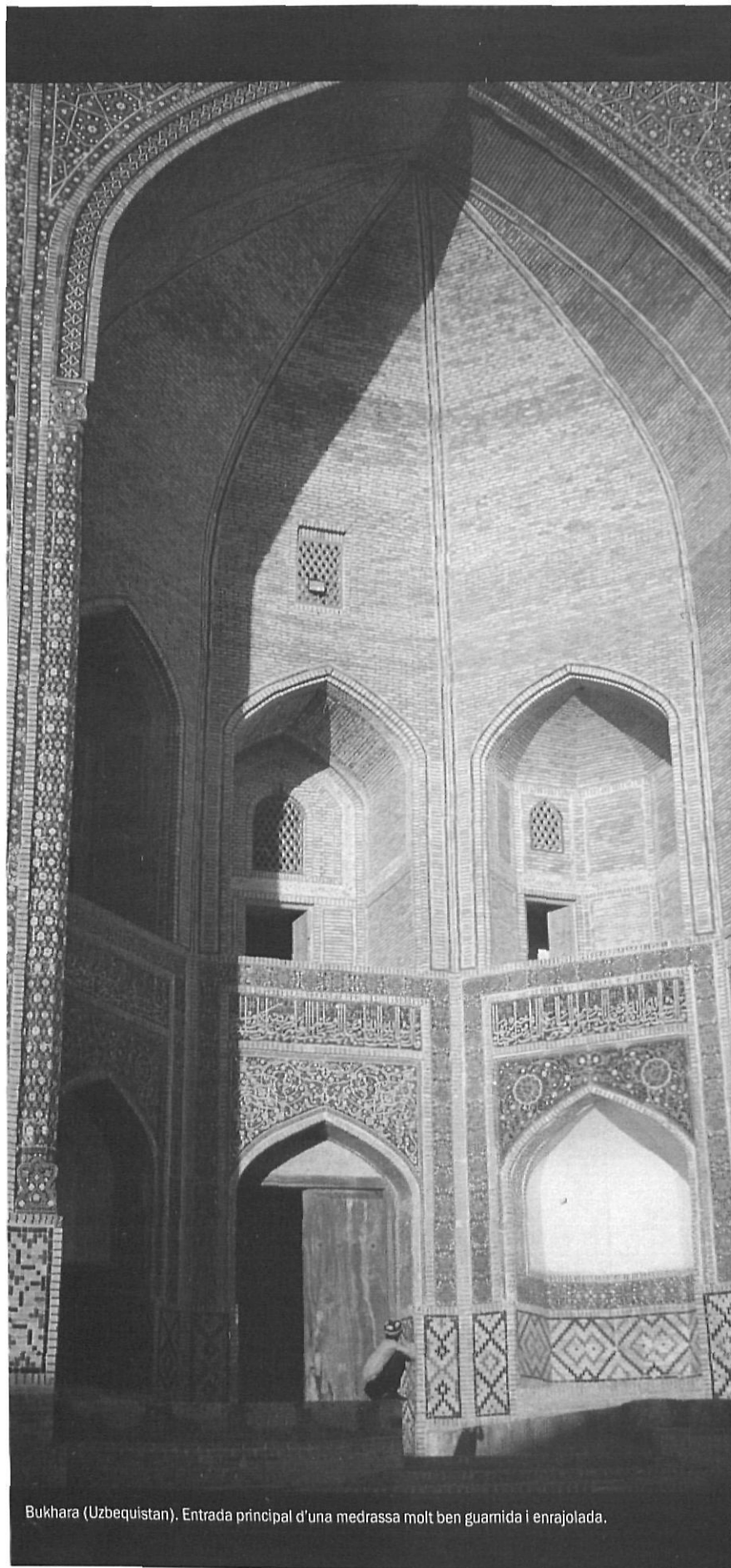
haver d'esperar que, abans que nosaltres, creuessin uns quants carros plens de maduïxes, cogombres, cireres i tomàquets en direcció al mercat. De nou ens vam trobar al sud d'un país sense cap mena de transport públic que mereixi aquest nom que ens portés cap a la capital. Resignats al nostre fat, vàrem negociar amb un taxista perquè ens dugués a la capital, Tascent, que vol dir «ciutat de pedra».

Tascent té la reputació de ser l'epítom de l'infern soviètic. No n'hi ha per tant, de fet és molt verda i neta. Destruïda gairebé totalment per un terratrèmol durant els anys 40, va ser reconstruïda seguint el model rus d'amples bulevards i avingudes. Amb l'aeroport amb més rutes internacionals de tota la zona i un parells d'hotels de gran luxe, aspira a convertir-se en la capital d'Àsia central. I bé, cal dir que té uns quants factors que hi contribueixen. Amb una població d'uns dos milions, té l'únic metro de l'Àsia central. Molt net i funcional, està decorat amb temes tan *retro* com cosmonautes. Té també un teatre d'òpera de repertori on vàrem escoltar *Un ballo in maschera* per 160 pessetes.

Travessant el desert, prop del mar d'Aral, vam arribar a Khiva, l'antiga ciutat mercat d'esclaus. Els seus khans eren famosos per la seva crueltat i el seu reaccionisme a ultrança. Ben conservada i molt mal restaurada durant l'època soviètica, Khiva s'ha convertit un parc temàtic. Ningú s'està al centre antic, i tothom viu per explotar els grups de turistes rics que es passegen per la ciutat. Uns dels pocs plaers és explorar l'antic palau del khan, amb els dissenys de rajoles, blanques i blaves, més fabulosos que mai hem vist. La resta és prescindible.

De Khiva vàrem agafar l'autobús per anar cap a Buchara, la sorpresa més grata del nostre viatge a Uzbekistan. Buchara fa més de mil anys que decau, però en el zenit de la seva glòria era Bukhar-i-Shariff, Noble Bukhara, Pilar de l'Islam, Far dels Creients. Les medrasses i mesquites estan en un molt bon estat de preservació, sense arribar a la categoria de

Bukhara (Uzbequistan). Entrada principal d'una medrassa molt ben guarnida i enrajolada.

decorats de cinema. Les rajoles decoratives són exquisides. Les cúpules, meravellosament romàntiques quan brillen, vermelles, durant la posta de sol. El perfil de la ciutat és dominat per un minaret tan alt i esvelt que va ser l'únic edifici que Gengis Khan va deixar dempeus quan va arrasar la ciutat. Entre les seves cicatrius hi ha impactes de l'artilleria soviètica. Sempre ha tingut mercat: hi trobareu catifes del Turkmenistan, conegudes com *bukharas*, i també *suzannis*, uns cobertors de llit brodats a mà, molt bonics i principal article adreçat als turistes, com el Brian us pot confirmar.

Després d'un altre viatge en autobús i de travessar el Sir-Dària, el límit nord-oriental de l'avanç d'Alexandre el Gran, vàrem arribar a la mítica Samarkanda. Va ser des d'aquesta ciutat que Tamerla va bastir el seu imperi. Per un curt període de cent anys Samarkanda es va guarnir amb els edificis més impressionants del món islàmic i va esdevenir Espill del Món, Centre de l'Univers (no ens inventem els epítets!). Les rajoles són blaves i l'escala, monumental. Malgrat tota la seva fama, o precisament a causa d'aquesta fama, Samarkanda ens va decebre. Bàsicament el que es troba és una ciutat russa, amb grans bulevards amb arbres, amb alguns —pocs— meravellosos edificis entremig. Està clar que per bastir una ciutat fabulosa cal més que un simple període d'esplendor, calen més segles, més cultures, més idees que només el temps pot proveir.

El nostre visat expirava —només ens quedaven dues setmanes— i per tant la següent etapa va ser tornar a la ja coneguda Taskent, amb una escala prèvia a la Vall de Fergana, on tots tres ens vam posar malalts per culpa de menjar en mal estat. La Núria ho va portar a casa per fer goig a la tornada. El Carles se'n va sortir com va poder. I el Brian es va curar bevent-se mitja ampolla de vodka per recomanació d'una mestressa de casa, musulmana per a més detalls. Tanmateix, tot això ja és una altra història...

Núria Pijaume
Carles Roch-Brian
Brian Holdgate